

JAZYK, ŘEČ A PÍSMO

VIKBB66
Michal Černý

NA POČÁTKU BYLO SLOVO A TO
SLOVO ...

FORMOVÁNÍ SPOLEČNOSTI

- Starší doba kamenná - společnost lovců, rybářů a sběračů (srov. Eliade Mýtus o věčném návratu) – společnosti mají řádově do sta osob
- Neolit – tzv. neolitická revoluce, přechod k zemědělskému způsobu života, změna struktury společnosti, počátky vytváření písma (cca 10000 - 5000 př. Kr.) – formování větších skupin, kmenů a náčelníků
- Doba železná (cca 750 př. Kr – 0) – složitá a stratifikovaná společnost
- Ale jiné dělení bude pro Úrodný půlměsíc a jiné pro Moravu!

NÁBOŽENSKÉ TEXTY

- Epos o Gigamešovi 2000-2500 let př. Kr.
- *ἑρὰ γλυφή*: 2900 (více než 700 různých znaků) – ideogramy, fonogramy, determinativy. Rozluštěno 1824 **Jean-François Champollionem**
- ...
- První řecké texty pocházejí až z 8. století př.n.l. v dílech Homérových, psané ovšem už evropským písmem hláskovým.
- Slované se zrodili v Evropě asi v 5.-6. století našeho letopočtu a písmo vůbec neznali, byli nevzdělanými barbary a analfabety.
- 862(863)-886 na Moravě užívána Hlaholice

BIBLE

Book Name	Abbrev.	Notice	Český název	Část knihy	Č.zkr.	jehovistický zdroj [1]		ehovistický zdroj [2]		elohistický zdroj [3]		deuteronomistický zdroj [4]		kněžský zdroj [5]		konečná redakce zdroj [6]		další zdroje	
						Od	do	Od	Do	Od	Do	Od	Do	Od	Do	Od	Do	Od	Do
Pentateuch																			
Genesis	Gen	Genesis	1.Mojžíšova, Genesis		Gn				-1445										
Exodus	Exo	Exodus	2.Mojžíšova, Exodus		Ex			-1445	-1405										
				Song of Miriam								-1300	-1200						
				Book of the Covenant			-1470					-1200	-1000	-1446	-1406			-586	-538
Leviticus	Lev	Leviticus	3.Mojžíšova, Leviticus		Lv			-1405	-1405										
Numbers	Num	Numbers	4.Mojžíšova, Numeri		Nu			-1444	-1405										
Deuteronomy	Deu	Deuteronomy	5.Mojžíšova, Deuteronomium		Dt	-1451	-1451	-1405	-1405			-639	-609						
				jahvistický proud						-1000	-800	-1000						-1000	-900
				elohistický proud								-800						-900	-800
				deuteronomistický proud														-800	-700
				kněžský proud						-586	-538							konec 6.stol.	
				konečná redakce a úpravy						-586	-538							-500	-400

BIBLE

Historical and Poetic / Historické a naučné																			
Joshua	Jos	Joshua	Jozue		Jz	-1426	-1426	-1404	-1390	-600	-500	-586	-538	-1406	-1050			-586	-538
Judges	Jdg	Judges	Soudců		Sd		-1015	-1374	-1129	-600	-500	-586	-538	-1406	-1050			-586	-538
				Debořina vítězná píseň						-1200	-1100								
Ruth	Rut	Ruth	Rút	pův.příběh velmi starý konečná podoba	Rt		-1015	-1150?	-1150?					-1050	-931				
1 Samuel	1Sa	1 Samuel	1.Samuelova (3.královská ?)	Příběh o schránce úmluvy	1S	-925	-925	-1043	-1011	-600	-500	-586	-538	-1050	-931			-586	-538
2 Samuel	2Sa	2 Samuel	2.Samuelova (4.královská ?)		2S	-925	-925	-1011	-1004	-600	-500	-586	-538	-1050	-931			-586	-538
1 Kings	1Kí	1 Kings	1.Královská		1Kr	-550	-550	-971	-852	-600	-500	-586	-538	-640	-640			-586	-538
2 Kings	2Kí	2 Kings	2.Královská		2Kr	-550	-550	-852	-587	-600	-500	-586	-538	-640	-640			-586	-538
1 Chronicles	1Ch	1 Chronicles	1.Paralipomenon, 1.Letopisů		1Pa	-440	-440	-450	-425	-350	-350			-458	-458				
2 Chronicles	2Ch	2 Chronicles	2.Paralipomenon, 2.Letopisů		2Pa	-440	-440	-450	-425	-350	-350			-458	-458				
Ezra	Ezr		Ezdráš		Ezd	-440	-440	-538	-520	-350	-350	-450		-458	-458				
Nehemiah	Neh	Nehemiah	Nehemjáš		Neh	-432	-432	-445	-425	-350	-350	-450		-444	-444				
Esther	Est	Esther	Ester		Est	-460	-460	-465	-465	-538	-333	-170	-160	-458	-458				
Job	Job	Job	Jób		Jb	-1520?	-1520?			-586		-400	-200	-2166	-1876				
Psalms	Psa	Psalms, Psalms of David	Žalmy		Ž		-1015	-1000?	-1000?	-1000	0	-1000		-1050	-931				
Proverbs	Pro	Proverbs	Příslolí		Př	-1004	-1004	-950	-700	-538		-300	-200	-1050	-931				
Ecclesiastes	Ecc	Ecclesiastes, Preacher	Kazatel		Kaz	-1004	-1004	-935	-935	-300	-300	-250		-1050	-931				
Song of Solomon	Sol	Song of Solomon, Cantica, Song of Songs	Píseň písní		Pís	-1004	-1004	-965	-965	-500	-200	-300	-200	-1050	-931				

SYSTÉMY PÍSMÁ

- Jakým způsobem jsou zaznamenávána slova z běžné řeči?
 - Obrázky
 - Ideografické písmo
 - Slabiková písmo
 - Hlásková písmo
- Existují další skupiny znaků, které je nutné zapsat:
 - Symbolická písmo
 - Čísla a číslice (poziční / adiční systémy)
 - ...

IDEOGRAFICKÉ (SLOVNÍ) PÍSMO

- Klínové písmo, Mezopotámie, Sumerové, Akkádové 2 000-3 000 Př. Kr.
- Čínské písmo, 1200 Př. Kr. , 1 000 - 80 000 znaků

庄移因永营衛易益液演忘往桜恩可
仮価河過賀解格確額刊幹慣眼基寄
規技義逆久旧居許境均禁句群経潔
件券険検限現減故個護効厚耕鉦構
興講混査再災妻採際在財罪雜酸賛
支志枝師資飼示似識質舎謝授修述
術準序招承証条状常情織職制性政
勢精製税責績接設舌絶銭祖素総造
像増則測属率損退貸態団断築張提
程適敵統銅導徳独任燃能破犯判版
比肥非備依評貧布婦富武復複仏編
弁保墓報豊防貿暴務夢迷綿輸余預
容略留領快

SLABIČNÉ PÍSMO

- Krétské lineární písmo 1 400 - 1 300 Př. Kr.
- japonské abecedy hiragana a katakana
- Indická abeceda
- ...

平仮名 (ひらがな) hiragana

a	あ	安	i	い	以	u	う	宇	e	え	衣	o	お	於
ka	か	加	ki	き	幾	ku	く	久	ke	け	計	ko	こ	己
sa	さ	左	shi	し	之	su	す	寸	se	せ	世	so	そ	曾
ta	た	太	chi	ち	知	tsu	つ	川	te	て	天	to	と	止
na	な	奈	ni	に	仁	nu	ぬ	奴	ne	ね	祢	no	の	乃
ha	は	波	hi	ひ	比	fu	ふ	不	he	へ	部	ho	ほ	保
ma	ま	末	mi	み	美	mu	む	武	me	め	女	mo	も	毛
ya	や	也				yu	ゆ	由				yo	よ	与
ra	ら	良	ri	り	利	ru	る	留	re	れ	礼	ro	ろ	呂
wa	わ	和	wi	ゐ	為				we	ゑ	惠	wo	を	遠
												n	ん	无

HLÁSKOVÉ PÍSMO

- První hláskové písmo – Féničané 1 300 př. Kr. mají 22 písmen
- Řekové 24 písmen (+samohlásky)
- Latinka 28 písmen vč. samohlásek, ale....

- Historicky většinou bez samohlásek (ty jsou doplňovány z kontextu)
- Zvláštní znaky
- Matematické výrazy
- Frege a pojmové písmo
- ... tak úplně hláskový systém nepoužíváme také

	A B C D H W Z H
--	--------------------------------------

	T Y K L M N S '
--	--------------------------------------

	P S Q R S T X
--	---------------------------------

	A B W G D E
	Z DZ Z I I I
	GI K Ł M N O
	P R S T U F
	H O SZ C CZ SZCZ
	Jer miękki Y Jer twardy JA JU Ę
	A JE JA F Y

VÝHODY HLÁSKOVÉHO PÍSMÁ SE SAMOHLÁSKAMI

- Jednoznačné identifikování slova (ale korpusy a české není oko jako oko).
- Omezená a malá sada znaků
- Snadné počítačové zpracování
- Snadný tisk
- Možnost tvorby nových slov
- Otevřenost vůči cizím jazykům a transkripce
- ...
- Avšak je potřeba se ho učit, není názorné atp. Není snadné ho zkonstruovat.

Handwritten text in a cursive script, likely a form of Arabic or Persian calligraphy, arranged in vertical columns. The text is written in black ink on a light background.

TACITNÍ / EXPLICITNÍ ZNALOSTI

- Písmo zachycuje pojmy, které jsou v jazyce.
- Jsou pro jazyk uchopitelné všechny fenomény?
- Jsou fenomény, které neexistují, ale jazyk je chápe?
- „Hranice mého jazyka znamenají hranice mého světa“
- Jak zachytit tacitní znalosti?
- Existují tacitní znalosti?
- Lze je explikovat?

VZTAH JAZYKA A KOMUNIKACE

- Primárním úkolem je výměna informací
- Existuje vždy informační šum
- Tři aktéři komunikace:
 - Komunikátor (vysílač)
 - Komuniké (sdělovaná informace)
 - Komunikant (recipient, přijímač)
- Komunikace jako manipulace či intervence

MUSÍ BÝT KOMUNIKACE JEN VERBÁLNÍ?

- Základní formou verbální či verbalizovaná (mluvená i psaná řeč) – těsná návaznost na paradigmatata fenomenologická a hermeneutická.
- Velkou část informací ale zachycujeme pomocí prosodie (ironie, vtip, nadsázka)
- Z psychologického hlediska je důležitá také nonverbální komunikace
- Médium je zpráva – jak ovlivňuje ICT komunikaci, řeč, jazyk?
- Existuje možnost jak dát počítači k dispozici také nonverbální rozměr komunikace?

Z ČEHO SE SKLÁDÁ JAZYK

- Syntaxe odpovídá gramatické struktuře
- Sémantika významu jazykových struktur:
 - Vysvětlit \ Vytmavit
 - Vyměknout \ Vytuhnout
 - České Velenice \ Zahraniční Poslouchajenice
 - Schwarzenegger \ Weißbearyan
 - Citron \ Rozumron
- Pragmatika vysvětluje vtaah jazyka k vnějšímu světu

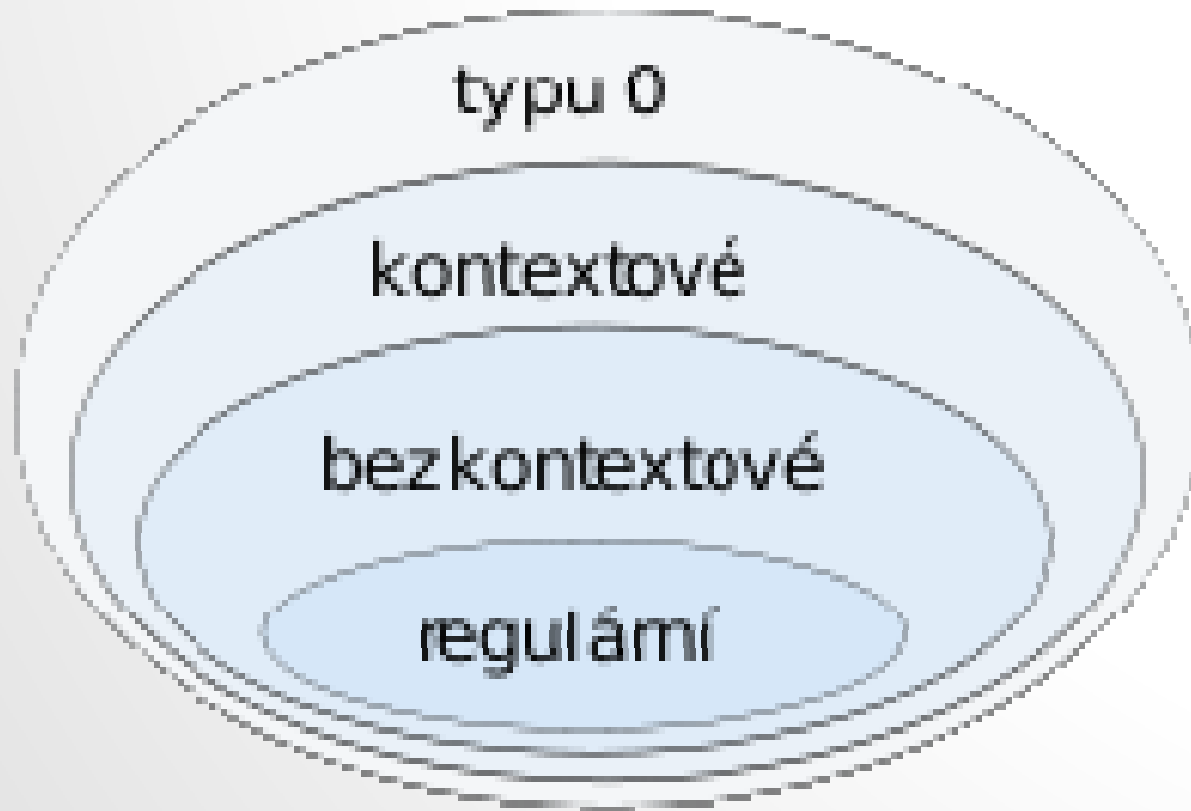
FORMÁLNÍ X PŘIROZENÉ JAZYKY

- Formální jazyk má jasně definovanou syntaxi, sémantiku i pragmatiku. Je jednoznačný a stochastický.
- Přirozený jazyk: vznik nových slov, nejednoznačnost, hravost, ironie, nadsázka, vtip, kontext, ...
- Mohou existovat přirozené jazyky které jsou umělé? Ano.
 - Esperanto
 - Basic English

BASIC ENGLISH

- 850 slov z angličtiny (18 sloves (-2 pomocná), 600 podstatných jmen a 150 přídavných)
- Množné číslo se tvoří pomocí koncovky „S“. Pokud se množné číslo tvoří koncovkami „ES“ nebo „IES“, pak je nutno tyto koncovky použít.
- Existují čtyři přípony pro slova odvozená od každého ze 300 podstatných jmen: přípony „-ER“ a „-ING“ tvořící podstatná jména a přípony „-ING“ a „-ED“ tvořící přídavná jména.
- Příslovce se tvoří z přídavných jmen koncovkou „-LY“.
- Stupňování se děje za pomoci „MORE“ a „MOST“. Student by měl znát a používat koncovky „-ER“ a „-EST“.
- Záporná přídavná jména se tvoří předponou „UN-“.
- Otázky se tvoří obrácením slovosledu a pomocným slovem „DO“.
- Slovesa a zájmena se časují a skloňují jako v normální angličtině.
- Složená slova se tvoří ze dvou podstatných jmen (například „milkman“) anebo z podstatného jména a slova určujícího směr (sundown).
- Míry, číslovky, názvy měn (peněz), měsíce, dny, udávání času a mezinárodní slova se používají v anglické podobě.
- Používají se speciální termíny z odvětví průmyslu či vědy, pokud jsou nutné pro konkrétní účel, přestože nejsou součástí Basic English.

CHOMSKÉHO HIERARCHIE JAZYKŮ

- Gramatiky typu 0 (frázové/neomezené gramatiky)
- Gramatiky typu 1 (kontextové gramatiky, Context-sensitive, CSG)
- Gramatiky typu 2 (bezkontextové gramatiky)
- Gramatiky typu 3 (regulární gramatiky)

DOTAZY, PŘIPOMÍNKY,
KOMENTÁŘE...